

XI. ERDÉLYI TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA

Kolozsvár, 2008. május 23–24.

***A vallási konverzió "miértjére" vonatkozó
válaszvariációk értelmezési kísérlete***

Szerző:

Vajda Orsolya

BBTE, SZSZMK, Antropológia, II. Év

Témavezető:

drd. Kiss Dénes, tanársegéd,

BBTE, SZSZMK, Szociológia tanszék

*... ha (...) nem néznének furán, az nem is biztos,
hogy igazi megtérés lenne...*
(Erzsébet)

Tartalomjegyzék

1. Betekintésként.....	4
2. A konverzió mint problematika.....	5
3. Módszertani áttekintés.....	6
4. Átalakulási folyamatok.....	8
(a) Megtérési momentum.....	9
(b) Dualisztikus perspektíva.....	13
(c) Krízisek és töréspontok.....	16
(d) Régi és az új különbsége, valamint ezen retorikák mentén kibontakizó émikus konverziómagyarázatok.....	18
5. Társadalmi tőke és kapcsolatháló viszonya.....	20
6. Következtetés.....	23
7. Irodalomjegyzék.....	25
8. Függelék.....	29

Betekintésként

Úgy gondolom, hogy mindenféle dubiózum hiányában, mintegy amolyan, *a priori*-ként kijelenthető, hogy alapvetően, a történelmi idősíkokat (ó-, közép- illetve jelenkor) szemlélvén, nem találunk olyan társadalmat, melyben a vallás, mint intézmény ne játszott volna, valamint játszana központi szerepet, mind a közösségi élet (és az egyéni kapcsolatok) megkonstruálásában, mind pedig az individuum világgépének formálásában. A vallás és egyben az egyház hatalmasságát mi sem bizonyítja jobban, mint az az éra, amikor a „szakrális” hatalom csúcspontját érte, hataloma ugyanis sokszor fölülmúlta magát az államét is, avagy a középkor.

Tehát tagadhatatlan, hogy a *vallás* talán az egyik legbefolyásosabb ereje a társadalomnak, mely képes az egyének között létrejövő kapcsolatok alakítására és ugyanakkor intenzíven befolyásolta a családi, közösségi, illetve a gazdasági és politikai életet egyaránt.¹ (McGiure 1991:03) És talán úgy fest, hogy uralma a modernizáció során kétségtelenül a hanyatlás és egyben megszűnés ösvényén halad, ezen útvonal azonban koránt sem egyértelmű.

A vallás, miközben egyik legfontosabb sajátossága, hogy egyben világgép is, melyben a kollektív kulturális értékek illetve normák rendszere kódoltatik, ezzel azonos időben egy szoros összekötő kapocsként, hídként is funkcionál az individuum és egy társadalmi csoport között. „Olyan értelmezési rendszer, amely jelentést ad a mindennapi eseményeknek, oly módon, hogy ezek az események összefüggő, egységes, „értelemmel teli” történést képeznek, megkönnyítve ezzel az egyén tájékozódását a világban.” (Kiss 2001)

Ám míg a tradicionális társadalmakban legfennebb egy világgép—avagy kognitív és normatív rendszer—áll az egyén rendelkezésére, addig a társadalmi fejlődéssel párhuzamosan szakadatlanul növekszik az effajta világgépek száma. Világgépváltást viszont olyan krízishelyzetek válthatnak ki, amelyek a régi

---

¹ Religion is one of the most powerful, deeply felt, and influential forces in human society. It shapes people's relationships with each other, influencing family, community, economic, and political life. (McGiure 1991:03)

világképben valami miatt nem voltak értelmezhetőek (pl. ilyen krízishelyzetként értelmezhető a súlyos betegség vagy egy szeretett személy elvesztése, de akár a háborús időszakok vagy a munkanélküliség is járhatnak ilyen következményekkel). A konverzió, mint egy krízisre adott válaszreakció, pedig alapvetően egy efféle helyzet orvoslását célozza, ráadásul, ha az új világkép vallásos elemeket foglal magába, vallási konverzióknak vagyunk a tanúi. (McGuire 1991:77)

Nos, tulajdonképpen kutatásunk célja is ezen keretek között keresendő, hiszen a választ okvetlenül arra kerestük, hogy *milyen tényezők járulhatnak hozzá az áttérés megvalósulásához*, valamint arra, hogy *az egyéni szemléletekben mitől jobb egyik vallás vagy vallási közösség, mint a másik*. Továbbá központi fontosságot nyertek az olyan kérdések is, hogy *miként értelmezik maguk a konvertiták (megtértek) saját megtérésük előtti illetve utáni létüket*. Mindezen túlmenően pedig mintegy megelőlegezve a konverzió „miértjeinek” válaszvariációit, azzal a feltételezéssel indultunk útnak, miszerint az egyéni kapcsolatok leépülése, a *társadalmi tőke dezintegrációja, leépülése eredményez vallási konverziót*, azaz az egyén kapcsolathálójának problematikus működése, a „gyenge és erős kötések” (Granovetter 1983:201-233) felbomlásának hozománya lenne a vallási konverzió. Mindehhez pedig elengedhetetlenül hozzájárul az egyén *zoon politiconbeli* mivolta, azaz azon igénye, hogy érezze, valahova tartozik.

A konverzió mint problematika

Kérdés: mitől válik egy egyszerű esemény, egy apró mozzanat, mely egy egyén –de talán több is—életciklusában lezajlik, releváns, kutatandó kérdéssé, megfejtésre szoruló feladvánnyá? És ami még fontosabb, mit árul el magáról a társadalomról, mint egészről és annak működéséről?

Tehát az egyik ilyen tényező, mely egy eseményt társadalmi fontosságú magaslathoz emel, az mindenekelőtt a több egyént is érintő mivolta, avagy azon sajátossága, hogy *kollektív jelenség*. Másrészt talán nem elvetendő (az adott

esemény) azon adottsága (ha van neki) sem, hogy jelentős *kihatással van az individuuum életére*, ily módon egyaránt meghatározván annak életvitelét, valamint életszemléletét. Harmadsoron pedig belátható, hogy míg az események sorozata, igen gyakran hatást gyakorol az egyének, és ezek által formált csoportok életére, azonos időben maguk az egyének és csoportok és visszahatnak a magára a társadalomra.

Ezek alapján jól látható, miért érdemes a vallást, mint olyat kutatni, hiszen mint esemény, igen nagy hatással bír az emberek életére, és ezáltal magára a társadalomra; és ugyanakkor afféle viszonzásképpen, ugyanezt a hatást gyakorolja a társadalom is a vallásra.²(McGuire 1991:03) És ahogyan maga a vallás, mint intézmény, képes erre, úgy az ezen intézményen belül végbemenő mozzanatok (például vallási „megtérés”) is ehhez hasonló hatással bírnak a társadalomra nézve. A megtérés vizsgálata által felderíthető, „hogyan csökken a jelentősége egy korábbi értéknek, vagy szakad meg egy társadalmi kapcsolat, mi tölti be ennek a helyét, vagy milyen új értékek és kapcsolatok jelennek meg” (Fosztó 2007:24)

Módszertani áttekintés

A kutatási folyamat talán egyik legérdekesebb pillanatát számomra a tereppel való ismerkedés adta. Kutatásom helyszínét Gernyeszeg, egy Marosvásárhelytől megközelítőleg 30 kilométernyi távolságra fekvő község szolgáltatta. Úgy döntöttem szakirodalomba ágyazott kérdésfelvetéseimet, ezen község határai között élő baptista konvertitákon tesztelem.

Fúrca érzések kavalkádjaként írható le az, amit akkor éreztem, hiszem egyidőben boldogított a gondolat, hogy életem első interjúit készíthetem el, viszont ugyanabban a pillanatban, azaz terepre lépésem pillanatában, szinte örületbe kergetett—az immár távolból szemlélvén, banálisnak tűnő—izgalmam, túlzott és

---

² [...] religion is an important subject for sociological study because of its influence on society and society's impact on religion. (McGuire 1991:03)

alaptalan aggodalmaskodásom. Most is nevetéssel tölt el, ha arra gondolok milyen feszengve, dübörgő és iszonyatosan gyors szívveréssel ültem az autóbusz üllésén, szinte mozdulatlanul, arra próbálván rábírnival saját elmém, hogy ez csupán egy interjú, egy kisebb beszélgetési folyamat.

Mellettem, a busz ablakfelőli ülésén foglalt helyet, elképesztő, és egyben irigylésre méltó nyugalmat tükröző kulcsadatközlőm. Faluba érkezésemtől számított egy-tíz perc barangolás után elém is tárult a gyülekezet „székhelye”, azaz a baptista gyülekezet egyházépülete. Maga az épület formai sajátosságait tekintve, egy kvázi modern épületnek tudható be, mely rendkívül egyszerű, fehérre mázolt külseje, egy barátságos hangulatot kölcsönzött magának a helynek.

Az alanyok kiválasztására egyébként a „hólabdamódszert” alkalmaztam, azaz kulcsadatközlőm vezetett el az első interjúalanyhoz, aki később egy másik ismerősét ajánlotta, az meg a következő alanyt „szerezte meg” a számomra.

Az empirikus adatokat pedig az alkalmazott mélyinterjú módszernek köszönhetően kaptam.

Az interjúk készítése és elemzése során olyan központi fontosságú kérdésekre nyertem választ, mint például, hogy mi befolyásolta a konverzió megvalósulásának folyamatát, émius szempontból, azaz a kutatók szemszögéből mitől számít jobbnak az egyik közösség illetve vallás, mint a másik, továbbá értékes információkat nyertünk arra vonatkozólag, hogy a „megtérő” hogyan szemléli megtérése előtti valamint megtérése utáni életét, illetve saját vallásosságát. A konvertita társadalmi tőkéjét pedig olyan dimenziók mentén próbáltuk megragadni, mint az egyén kapcsolathálójának kiterjedtsége (azaz hány egyén található az illető kapcsolathálójában), annak intenzitása (a közösségi tagok találkozásának gyakorisága) és tartaloma (mely felfogható kölcsönös segítségnyújtásként is, de akár kölcsönös pénzbeli támogatásként is).

Átalakulási folyamatok

*(...) elkezdtem én is járni a gyülekezetbe és megszólított az Úr egy alkalommal és elfogadtam az Ő váltságát, kegyelmét. Megtértem az Úrhoz.
(István)*

Most azonban, hogy már számtalanszor szóba került a konverzió, azaz a „megtérés”—ahogyan azt az általunk kutatott alanyok neveznék (émikus fogalom)—kérdése, illetve a beszámolónk elején egy úgymond szűkebb definícióval is megpróbálkoztunk—amit ellenben végképp nem merítettünk ki—így a továbbiakban ezt kell pontosítanunk, hiszen ez a fogalom képezi vizsgálódásaink központi egységét.

Az új vallási gyakorlatok és elvek elfogadása, avagy név szerint a konverzió, alapvetően igen gyakori velejárója a társadalmi és kulturális átalakulásoknak.

Tehát áttekintésként, azt mondtuk, hogy a modern társadalomban egyazon időben számos világgép áll az egyének rendelkezésére és a konverzió pusztán a meglévő világgép egy másik világgépre való lecserélését jelenti. És ha az újonnan elfogadott világszemléletben az értelmezés keretét vallási elemek biztosítják, csak ekkor beszélhetünk vallási konverzióról. Amikor pedig világgépet említünk, nem mást értünk rajta, mint egy olyan jelentésrendszert, mely értelmesen elképzelhetővé teszi mindennapi világunkat. Ezt a cserét pedig különböző krízishelyzetek válthatják ki, olyan események, melyek az egyén számára magyarázhatatlanok a régi világgépben, így ezt egy olyanra váltja, mely érthetővé, „emészthetővé” teszi az illető eseményt. Az effajta krízisszituációt kiváltó események igen színes skálán

mozognak, kezdődve a szeretett egyén elvesztésétől, a súlyos betegségeken, háború vagy természeti katasztrófákon keresztül, el egészen a munkanélküliségig vagy gazdasági válságokig. Hiszen a vallás tökéletes arra a feladatra, hogy az individuum életében előálló megmagyarázhatatlannak tűnő történést kozmikus keretek közé helyezze, ezáltal értelmet biztosítván annak.

Bár a konverzió valóban a krízishelyzetre adott válaszreakció, ám ez egyértelműen nem arra utal, hogy a krízishelyzet volna a vallási konverzió oka, hiszen ez utóbbi, csupán egy, a rengeteg megoldási mód, a helyzet keltette frusztráció, nyomás levezetésének lehetősége közül (pl. sokan ugyanilyen válasza lehetnek az alkoholizmusban, pszichoterápiában sőt, akár az öngyilkosságban is). Ám tipikusan azok az egyének választják leginkább a vallási konverziót, mint problémaorvosló eszközt, akik előző szocializációjuk során úgy mond, „ki voltak téve”, elsajátítottak egyfajta vallásos szemléletmódot, így ennek köszönhetően nyitottak a vallásos világnépek által kínált jelentésekre.³ (McGuire 1991:77; Kiss, 2001)

Megtérési momentum

Annak ellenére, hogy az individuum kognitív értelmezési műveletei igencsak fontos funkciót töltenek be az új értelmezési keret elfogadásában, ám mint azt már mondtuk, nem bírnak meghatározó jelleggel, azaz nem idézik elő egyértelműen magát a konverziót⁴ (McGuire 1991:75). Továbbá elengedhetetlen tudni azt, hogy a „megtérés” a „konvertita személyiségének átalakulásával jár (pl. megváltozik az illető személy elképzelése a mások és ugyanakkor önmaga társadalomban elfoglalt pozíciójáról) (Kiss 2001), így tehát látható, hogy a konverzió nem egy egyszerű,

---

³ Nevertheless, such crises do not cause religious conversion. Religious conversion is one among several possible resolution of tensions and problems created by the crisis. [...] Diverse other responses are possible, including alcoholism, political conversion, psychotherapy, suicide, and so on. Individuals converted to religious meaning systems are typically the people, whom previous socialization has predisposed to a religious perspective. (a témáról még lásd, Greil, 1977; Lofrand, 1966, 1977)

⁴ Nevertheless, ideas alone do not persuade a person to convert. (McGuire 1991:75)

hirtelen bekövetkező mozzanat az egyén életében, hanem gyakran hosszabb időintervallum keretei között zajló, olykor éveket is igénybe vevő folyamatként értelmezhető, és ezen elhúzódó jellegének köszönhetően a megtért igen bonyolultnak találhatja azon pillanat megjelölését, melytől kezdve az új világképen keresztül kezdte szemlélni (értelmezni) környezetét, életét.⁵(Barker 1992:22)

Ellenben előfordulhat az is, hogy utólagosan visszatekintvén, csupán egy egyszeri eseményként fogja fel saját áttérését, de mint tudjuk ezt általában számos mozzanat, epizód előzi meg és követi; és ezen „megtérési epizódok”, események mind a konverzió folyamatának komponenseiként értelmezhetőek. (Kiss 2001)

(...) kinn voltam Magyarországon és miután hazajöttem, elkezdtem én is járni a gyülekezetbe és megszólított az Úr Jézus egy alkalommal s elfogadtam az Ő váltságát, a kegyelmét. Megtértem az Úrhoz.

(István.)

Mint látható ugyanez figyelhető meg István narratívájában is, ugyanis ő is egyetlen egy mozzanathoz köti a változás bekövetkeztét, és pedig a hosszabb időn át való magyarországi tartozkodása utáni hazajövetelt követendő gyülekezetlátogatásához, melynek során „egy alkalommal” egyfajta transzcendens kontaktus teremtődött közte és Isten között, és tulajdonképpen ez a „kontaktus” jelentette megtérésének alapvető momentumát.

Ám ez a hosszabb folyamat nem csupán azt eredményezi, hogy a megtért nehezen talál egy olyan momentumot, melyhez vallási konverzióját kötheti, hanem, eüzzel egyibőben ezen időintervallumot, egyfajta „keresési” időszaknak is felfoghatjuk, „mely alatt az egyén valamit „keres”: vagy, mert nem kielégítő számára a korábbi vallásosságának tartalma, formája, vagy pedig – ha korábban nem volt vallásos—a

---

⁵ By no means al conversions are sudden. Some take place slowly over months or even years so that the convert finds it difficult to point to a specific time, when he or she started seeing the world in a different way. (Barker 1992:22)

⁶A témáról lásd még Snow—Machalek (1983), illetve Stromberg (1993) elemzéseit

transzcendens megtapasztalásának vágya viszi út egyház- és vallásosságközelbe.”
(Fejes, 2007)

Számottevően értékesek Erzsébet ezzel kapcsolatos mondatai, hiszen az ő története is pontosan ezen paraméterek mentén írható le. Életének egyik fordulópontját ekként meséli:

K: Hogyan ismerkedett meg a baptista vallással?

Hát úgy szintén a fiam által...Mérges voltam előbb reájuk, hogy elcsavarták a fejét a fiamnak. Azt mondtuk, hogy agyomosás. S de azért csak elmentem, hogy lássam mi az, ahova jár...megakartam, mint szülő...Gondoltam, hogy aztán lesz hova, mibe kapaszkodjak, hogy na én itt ezt, meg azt láttam meg, és épp az ellenkezőjét kaptam, mert lényegében úgy indultam el, hogy kapok én ott hibát, biztos. S akkor én megmagyarázom neki, mert hát én meg tudom magyarázni, de...az ellenkezőjét tapasztaltam meg, hogy na ez az, amit én kerestem valamikor a református egyházban, ez arról szól.

K: Hogyan váltott vallást, ez hogyan történt?

Hát úgy, hogy amikor én megláttam, hogy én ide szeretnék tartozni, mert ez az, amit én kerestem életemben, mert megmondom őszintén, hogy amikor édesanyám meghalt, ő meghagyta nekünk, hogy temessük az ő... s én nem is akartam azon változtatni, sőt én voltam a nagyobb, aki éltem a gyermekei közül. és az úgy lesz. És én úgy elképzeltem, hogy na én ott most fogok hallani valamit, amit ő életében mondott nekem, hogy nem mondom, erőszakoskodott, hogy menjünk vele a gyülekezetbe, vagy valami...s én ott valamit hallok, ami meg fog ragadni engem és az Isten...de olyan... semmitmondó volt. Én semmit nem vettem ki abból, azon temetésen, pedig figyeltem. S olyan...olyan , nem mondott semmit nekem . Na, gondoltam, ha ez az, ennyivel be is fejeztem. Megvolt az ő végakarata, de ide nem megyek...

(Erzsébet)

Erzsébet saját megtérésének pillanatát abból a momentumból eredezteti, amikor szinte-szinte heróikus módon, fia „megmentésére” sietett, és ezzel szemben a kétes” helyen lelt rá hiányérzetének okára. Alapvetően az ő korábbi szemlélete igen fontosnak bizonyul, hiszen tökéletes hűséggel tükrözi mindazt, ami a kívülálló társadalmi környezet szemléletét jellemzi.

McGiure, a megtéréseket vizsgálván alapvetően három átalakulás-formát különít el, és pedig a radikális átalakulást,⁶ újramegerősödést illetve reafirmációt. Az utobbi kettő többé-kevésbé hasonlónak tekinthető, ugyanis hasonlóságuk abban ragadható meg, hogy az előző értékrend megmarad, és az átalakulása csupán annak megerősödésében érhető tetten. (McGuire, 1991:72) Ezen két utóbbi típus tekinthető a leggyakoribbnak, és mint látni fogjuk, gernyeszegi interjúalanyaink is szintén ezt a tendenciát mutatják.

*Csak vallásos voltam, tehát ...nem olvastam se Bibliát, se semmit és (...)
tudtam azt, hogy van egy hatalmasabb Isten és ennyi...de nem érdekelt
különösebben, hogy ki ő, vagy hogy miért van, vagy hogy s mint.*

(Zsuzsa)

Ilyennek mutatkozik Zsuzsa esete is, hiszen elmondása szerint már megtérte előtt is „vallásosnak” vallotta magát, vallásosság, mely viszont csupán Isten létezésének puszta tudatából fakadott. Azonban a konverzió által a már meglévő hite (Isten létezése) felértékelődött és úgymond manifeszt módon is megnyilvánult.

*Tehát most már olvasok Bibliát is, meg imátkozok többet, meg szeretnék azért úgy élni, hogy Neki tetszedjen, és hogy ne sértsem meg.
Persze ez nem mindig sikerül, de megpróbálok.*

(Zsuzsa)

---

⁶ ilyenek tekinthető az az eset, ha egy, vallásának elkötelezett, konzervatív zsidó vallású személy, egyszer csak mély katolikus hitre tér

Tulajdonképpen észrevehető, hogy Zsuzsa önreflexiója egyre inkább vallásos formát ölt, azaz alapvetően egyre gyakrabban tekint saját személyére úgy, mint vallásos személyre, és ez, mint narrációjából is kiderült, nem volt mindig így.

Dualisztikus perspektíva

Számos szerző hangsúlyozta már, hogy a megtéréstörténetek (conversion narrative) elbeszélése rendkívüli fontossággal bíró nyelvi gyakorlat a morális személy átalakulási folyamatában. (Fosztó 2007:27) Stromberg szerint ezen beszámolók nem csupán a múltbeli események puszta elmesélését célozzák, hanem rítusok, melyek egyenesen a konverzió konstitutív részeit képezik (Stromberg, 1993: 9-11 in Fosztó, 2007:27), és általuk, az előadó saját személyét alakítja, mindahányszor elmeséli történetét. Ezen túlmenően az új világgépet az is jellemzi, hogy a konvertita élet- és világpercepciójában, ami eddig marginális helyzetben volt, az most központi válik, ami pedig központi szerepet töltött be az most újraértékelődik és többnyire peremre szorúl. (McGuire 2001:79)

Tudván, hogy a megtéréstörténet nem csupán egy véletlenszerűen összeálló narratív forma, gyakran, azok elbeszélésekor, a hallgató egy igen érdekes dologra bukkanhat, márpedig arra, hogy az interjúalanyok, megtéréstörténetük bonyodalom-számainak kibontakoztatásakor, sokszor a változás retorikája mentén építik fel történeteiket, azaz mondanivalójuk egészét egyfajta dualisztikus perspektíva jellemzi. Ezen látásmód „jellegzetessége”, hogy az új világgépben a konvertita úgy értelmezi életét, hogy azt ketté tördeli és az így keletkező „életszeletek” egyik felét a rossz, a bűnösség, a rossz úton való haladás jellemzi, másikat viszont a megjavulás, megtisztulás folyamata. (Barker, 1992) Ebben az értelemben András konverzió-narratívája egy ugyanilyen „klasszikus” (Fosztó, 2007) megtéréstörténetként fogható föl:

K: Mesélne-e valamit arról, hogy milyen volt az élete, mielőtt belépett volna a baptista közösségbe?

Tehát éltem én is, mint bármi más ember, ugyanazokat a dolgokat cselekedtem és... szerettem a mulatságoka, szerettem a barátokkal való szórakozást(...)

Hát az életem az, az ... nagyon nagyon bűnös voltam ezt most már így látom. Összekuszált volt az életem, nagyon hamar mindenért felidegeskedtem, és akkor kiabáltam, meg szóval ... azonkívül, meg mindenre...szerettem volna, szerettem vola nagy lenni, a társadalomban elérni ... csúcst, különböző dolgokban, például a sportban, vagy utána más dolgokba; nem sikerült sehogy, tehát tulajdonképpen nem sikerült, hogy csúcsra jussak, barátaim azok voltak, ittunk, cigarettáztunk, meg...

Az nem volt élet, nem volt élet Jézus Krisztus nélkül. És ha még lenne száz életem a földön...nem kívánom ezt,csak ha lene, akkor sem élnék egy percig sem úgy, mintahogyan azelőtt éltem.

(András)

Szinte tipikus elemként jelenik meg, hogy a megtértek, zöme rossz, megvetendő dolognak véli a mulatságokban való résztvételt, vagy a barátokkal való szórakozást és egyben egy olyan életmódnak tekinti, mely „nem élet”, mely fölöslegesen eltöltött „elfecsérelt” idő. A retorika mondanivalójának lényege egyértelmően abban áll, hogy Isten nélkül nem érdemes élni. Megtérését követő létének legfőbb célja, hogy a már kialakított istenközeli létét fenntartsa:

(...) hát például amit egyáltalán nem csináltam ... Isten igéjét olvasom, meg tanulmányozom, meg hirdetem Istennek igéjét, azt egyáltalán eddig nem csináltam, meg Jézus Krisztussal kezdem a napot és vele is fejezem be. És nem csak úgy, hogy vele kezdem és aztán majd befejezem, hanem vele is folytatom a napot. Tehát élő közösségbe vagyok Jézus Krisztussal és ez elég...tehát ennél több nem kell.

(András)

Majdnem tökéletesen ugyanezt éli át István is, amikor új, morális személyének perspektíváján keresztül kezdi el elemezni korábbi életszakaszát:

Mind jobban s jobban úgy érzem, hogy az azelőtti időszak, habár ... elvoltam én ott a világban és szorakoztam, úgy éreztem...szóval úgy érzem, hogy hiábavaló volt az élet. Isten nélkül az élet az hiábavaló. Az ember csak megy...(nevet)ez a világi élet hamar letelik, és utána jön az örökélet és nem mindegy h hova kerülünk.

Hát sokan csodálkoztak rajta, (megtérésén) mert azelőtt olyan világi életet életem én is, mint más...kocsmába jártam, diszkokba, erre-arra, be-be rugtam...

(István)

Akárcsak Andrásnál, itt is ugyanígy megjelenik a korábbi életszakasz „hiábavalósága”, életszakasz, melyben szintén jelen volt (akárcsak Andrásnál) a szorakozás, mint értelmetlen, bűnös időtöltés.

És ezen bűnös élete ellenértéként jelenik meg mostani morális énje:

(...) sok minden hibát, amit azelőtt nem láttam meg, most meglátok és hála az Úrnak, hogy sok ilyen szenvedélyt, ami az Úrnak nem tetsző, megszabadított az Úr Jézus ... Úgy érzem, h most tényleg Isten akaratát keresem és megpróbálok az Ő tetszése szerint élni és megpróbálok embertársaimmal is kedvesebb lenni és megpróbálok, hogy az a szeretet legyen bennem is, amit az Úr Jézus elvár tőlem.

(István)

Krízisek és töréspontok

A megtéréstörténetek igen gyakran fellelhető elemei a múltban bekövetkezett krízisszituációk, „az élet okozta szenvedés, (...) az Istennel kötött szövetség és a megváltozott jelen.” (Fosztó, 2007:32) Pontosan ugyanezen útszakaszok mentén történt András morális személyének átalakulása is:

(...) Én mindig hittem, hogy létezik Isten,...de nem voltam vele közösségbe. 32 éves koromban, Isten megengedett az életemben egy gyógyíthatatlannak látszó betegséget.Es kétszer voltam Marosvásárhelye a kórházban és egyszer Budapesten is a kórházban és...nem tudtak segíteni az orvosok, tehát emberileg kimondták, hogy ez gyógyíthatatlan. Egy évnek kellett eltelnie, hogy Isten csodálatosan meggyógyított, És amikor ezt megtapasztaltam, akkor azt kérdeztem tőle, h „Uram, hogy köszönjem meg neked?” ...mert most már tényleg létezik...tényleg látom, hogy vagy, nem csak egy illúzió vagy, nem csak egy eszme vagy, hanem...egy valóságos élő Isteen vagy. És hogy köszönjem meg ezt neked. S az volt a...Isten válasza, a gondolataim éltetése által, h menj el a templomba. Vasárnap. És akkor, első alkalomkor mentem a templomba, a Szentlélek indításából. Azelőtt még voltam templomba, de nem sokszor...nagyünnepekkor, vagy temetésen, vagy ilyen esküvőkön, de másképp így nem voltam rendszeres templomba járó. Akkor tudott Isten beszélni, akkot világosította meg számomra, mennyire bűnös vagyok, mennyit vétettem ellene és ugyanakkor az üdvösség útját is feltárta előttem és választhattam az Úr Jézust vagy a további életet és én az Úr Jézust választottam.

(András)

Tehát e történeten keresztül világosan látszik, hogy a krízishelyzet (a gyógyíthatatlannak látszó betegség) és a „csodaszerű” gyógyulás volt az a faktor mely jelentősen hozzájárult a konverzió megvalósulásához.

Erzsébet vilásképe is hasonló változásokon ment keresztül, szintén egy (vagy több) krízishelyzetnek köszönhetően. Csak míg András vilásképváltása és egyben személyváltozása egy halálközeli élménynek köszönhető, addig Erzsébet életében a mélypontot a gazdasági erőforrások hiánya, illetve férje elvesztése jelentette. A mélyből való kilábalás lehetőségét a vilásképváltás biztosította:

Volt egy csomó gond. Anyagi gondok is voltak, mert a férjem sajnos már egész korán agyvérzést kapott, de olyat, hogy aztán nem tudott többet dolgozni, csak éppen sántikált, rosszul beszélt, minden...Türelmem nem volt hozzája, sajnos. Mindig azt hittem, hogy na most összedől a világ, megint anyagi gond; egyikből ki, a másikba be...A fiaim hálistennek akkor is segítettek, de én nagy büszkeségből nem akartam egyikre se, másokra is csak a legnagyobb muszájba szorulni, s az az állandó aggodás. Nállam aztán az volt, hogy én reggel felkeltem, vagy gyomorideg, vagy tablettá, annyi nyugtatót szedtem, s nállam a házamnál legalább két éve nincs semmi, pedig én ott, már rég függő is lehetnék. El se fogyott jóformán, s már vettem a másikat. Minden semmire kaptambé, s minden. Most nincs.

S itt a baptistáknál észrevettem azt, hogy úgy, hogy nem csak hiszem, hogy meghalt az Úr Jézus, engedelmeskedni is kell neki, mert anélkül nem ér semmit. És megtapasztaltam. Nagyon, mindent az életben is, mert voltak nehéz időszakok, hogy fizikai betegséget, ézt a sok aggodalmaskodást levette Isten rólam...ha egyszer azt írja a Bblia, hogy vessétek minden aggodalmatokat Őreá, s ehhez hasonlókat, akkor...Megpróbálja az ember hittel ezt így megélni, az bejön.

(Erzsébet)

Régi és az új különbsége, valamint ezen retorikák mentén kibontakizó émiikus konverziómagyarázatok

Igen nagy hangsúlyt kap a konvertiták retorikájában az a pont, amikor szembesültek, „megtapasztalták” a számukra idegen, mélyebb vallásgyakorlatot és tulajdonképpen ezt a tapasztalatot tekintik a megtérés stabil jól meghatározható kezdetének. Ezt a mélységet magában az igehirdetésben illetve a közösségben látják és találják meg. A különbség hangsúlyozásának érdekében pedig, szinte megpróbálják párhuzamba állítani a régi vallással:

(...) tehát mikor elmentem először oda, tehát úgy voltam, hogy a reformátusoknál voltam, nem igazán érdekelt az egész, tehát... és nem is hallottam nagyon így...mikor kijöttünk akár a templomból is, vagy valami, nem hallottam, hogy utána beszélnek Istenről, vagy nem tudom... És amikor...tehát a baptistáknál mikor kijöttünk vagy valami, akkor utána is hallottál esetleg Istenről, meg otthon még imádkoztak többet, meg...

(Zsuzsa)

Gyakoriak az olyan kijelentések, melyek segítségével a konvertiták szembe pozicionálják magukat a régi (református) egyházbeli közösségükkel, mely közösség nem vette komolyan az egyházi tanítást (ellentétben velük).

(...)nem Isten akaratát követték az emberek abban az egyházban .Bele lehet születni egy egyházba, én beleszülkettem a református egyházba, anélkül, hogy...hittem volna persze, mert gyermekkoromban, nem...tehát az lehetetlen is, és megkereszteltek a szüleim, nmeg a rokonaim...Az én egyeértésem nélkül, vagy az én tudatomon kívül, helyesebben mondva...és Isten nem azt várja az emberektől, hogy, hogy azt mondja, hogy aki hisz és megkeresztelkedik...Hát először hinni és

utána megkeresztelkedni...és nem Isten dolgai...cselekszik sajnos, mivel népegyház, mivel hagyományokon alapszik és az egyház, nem Isten dolgaira törekszik...

(András)

Zsuzsa megtérésének megvalósulásában, kulcsszerepet játszott maga a közösség illetve az a liturgikus keret, melyet a baptista közösség falai között talált, így közelebb kerülhetett Istenhez.

(...) amiután elkezdtem odajárni, tehát úgy jobban megismertem Istent az igehirdetéseken keresztül és úgy éreztem, hogy nekem ott a helyem utána már. (...) Jobban megragadott az igehirdetés, tehát úgy láttam, hogy az emberek próbálják megélni azt, amit, amit mondanak is, meg a közösség maga az is nagyon tetszett, aztán így jártam többet, minden és elfogadtam Istent, tehát... és Jézust, mint megváltómat és elhittem azt, hogy meghalt értem...

(Zsuzsa)

Fontos továbbá az is, hogy az is hogy a közösségbeli egyének meg tudják „élni vallásosságukat”, ám ez Erzsébet szerint nem köthető csak és kizárólagosan a baptista vallás sajátosságaihoz, ám mint kiderült, ez a fajta megélés mégiscsak hozzájárul a református vallás, többlettől való elkülönüléséhez, ahol ugyanis nem tapasztalható ez a „megélés”:

Lehet, hogy ha egy másik vallás, amiben megtapasztaltam volna, hogy na ezek biblikusan élnek, és meg is élik...meg is próbálják megélni azt, akkor lehet, hogy oda mentem volna. . Én voltam adventistáknál is, most baptista vagyok...hallani se akarok, de adventistáknál is tetszett nekem az igehirdetés és azok is megélik azt, amit...Így má, az mi különbség van, ők szombatot ünnepelik, mi ünnepeljük a vasárnapot, de viszont ez a Roma. 14-ben benne is van;szépen aki elolvassa és akinek van annyi értelme, figyelmesen meg is érti, hogy nem a nap, hogy na

most már meik nap...Egyik ezt a napot, másik azt a napot. Fő az, hogy hálával és megeléssel tegyék, és meggyőződésből induljon.

(Erzsébet)

A társadalmi tőke és a kapcsolatháló viszonya

A szakirodalmat vizsgálván, számos konverzió-elméletre bukkanunk, melyek különböző okokat tulajdonítanak a konverzió megvalósulásának, így a következőkben ezek rövid vázlatát olvashatjuk.

Az egyik ilyen elmélet—nevezetesen az anómiaelméletek—képviselői, „a társadalom morális rendjének összezavarodását tartják konverzióhoz vezető kristályhelyzetnek.”(Kiss 2001) Rajtuk kívül létezik egy másik csoport, melynek képviselői szerint „a konverzió a mindennapi életben való részvételhez szükséges viselkedésminták és szabályok együttesének (az eligazodáshoz szükséges „labirintus”) dezintegrációjával magyarázható.”(U.ő 2001) Végül az elméletek egy másik végletét képezi az ún. relativ depriváció elmélete, amely úgy tartja, hogy „konverzióhoz vezet bármely olyan helyzet, amelyben az egyén úgy érzi, hogy hátrányos pozícióban van akár más személyekkel, vagy csoportokkal szemben, akár valamilyen interiorizált normarendszerhez képest. A kiváltó okokhoz sorolhatjuk tehát bármilyen gazdasági-, társadalmi-, szervi-, enikai-, vagy pszichológiai deprivációt.(U.ő 2001)

Azonban ezen elméletek tesztelése helyett egy, talán egy kicsivel nehezebb, viszont annál érdekesebb utat választottam, és pedig: kísérletet teszek arra, hogy a „megtérések” egy sajátos magyarázatát adjam, mégpedig oly módon, hogy (amint erről már dolgozatom kezdetén is említést tettem) a vallási konverzió okát az egyének által birtokolt társadalmi tőke leépülésében vélem felfedezni.

Ám mielőtt ezen tétel bizonygatásába kezdenénk rendkívül fontos, hogy tudjuk, pontosan mit is értünk a *társadalmi tőke* fogalmán.

Bourdieu az emberek között létrejövő kapcsolatok lényegét a társadalmi tőke felhalmozásában látja—tőkefajta, mely tulajdonképpen nem jelent mást, mint „azon jelenlegi és lehetséges erőforrások együttesét, amelyek a kapcsolatok egy olyan tartós hálójához kötődnek, amelyek a kölcsönös ismeretségen és elismertségen alapulóan többé-kevésbé intézményesítve vannak. Az intézményesítettség egy olyan csapathoz való tartozáson alapszik, amely nem csupán közös tulajdonságokkal rendelkezik, hanem egyesítve vannak tartós és hasznos kötelekkel.” (Pokol, 1995; Bourdieu, 1998 id. Kis, 2006) Felfogásában a társadalmi tőke azokat az erőfeszítéseket foglalja magában, amelyeket az egyének a társadalmi kapcsolatháló kialakítása céljából fejtenek ki.(Orbán-Szántó,2005) és „azok az erőforrások (profitok), melyek egy közösséghez, csoporthoz való tartozás eredményeként jönnek létre, képezik a szolidaritás alapját, mely elengedhetetlen a közösség létezésének szempontjából.”⁷ (Bourdieu, 1985:249 in Portes, 1998) Továbbá a birtokolt társadalmi tőke nagyságát is két tényező határozza meg, egyrészt annak a kapcsolathálónak a kiterjedtsége, mellyet adott esetben az illető mozgósítani tud, másrészt azon tőke (gazdasági, kulturális, szimbólikus) nagysága, melyet azok a személyek birtokolnak, akikkel kapcsolatban áll.⁸(Kis, 2006) Putnam szemléletében „a társadalmi tőke fogalma a társadalmi hálózatokra és a kölcsönösséggel összefüggő normákra vonatkozik, illetve a társadalmi hálózatoknak értéküket hangsúlyozza. Ennek megfelelően a társadalmi hálózatok jelentős erőforrásként szolgálhatnak úgy az egyének, mint a csoportok, közösségek számára. (Putnam, 2004 in Kis, 2006:70) A hagyományos értelemben vett tőke, ellentétként jelenik meg a putnami társadalmi tőke, mely „közjó”, vagyis alapvetően senki által nem birtokolható mely ugyanakkor tipikusan kötelekekből, normák rendszeréből, illetve bizalomból tevődik össze (Putnam 1993, in Kis, 2006). A viszonyokban, kapcsolatokban az támogatás, bizalom, anyagi erőforrások, hatalom illetve befolyás, valamint együttműködés. (lásd mellékelt ábrát, 28 old.)

---

⁷ „The profits which accrue from membership in a group are the basis of the solidarity which makes them possible” (Bourdieu, 1985:249)

⁸ Lásd még (Portes, 1998:4)

Tehát mindenképp belátható, hogy a társadalmi tőke birtokba vétele csupán társadalmi kapcsolatokon keresztül valósítható meg, és mint ilyen „igényli a karbantartást” (Németh, 2002) Ez pedig azt jelenti, hogy „a társadalmi kapcsolatok időközönként megújításra és megerősítésre szorulnak, különben elvesztik a hatékonyságukat és ebből követően a tőkeértéküket.” (U.ő, 2002)

Granovetter, kapcsolatháló-elméletét felépítésekor, a társadalmi kötelék, kapcsolatok két fajtáját különbözteti meg, az erős-, valamint gyenge kötések (Granovetter 1983). Alapvetően azt hangsúlyozza, hogy míg a gyenge kötések az egyén ismerősei képezik, addig az erőseknek a közeli barátok felelnek meg. A szerző, elméletének végkövetkeztetéseként kijelenti: a gyenge kötések jóval nagyobb potenciális gazdasági előnyökkel járhatnak, és ráadásul fenntartásuk is kevesebb erőfeszítést igényel. A gyenge kötések nem csak hogy a kapcsolathálózat bővülésének potenciálját növelik, hanem hozzájárulnak a különböző közösségek közötti hídszerű viszonyok kialakításához is, melynek következtében elősegítik a közösség társadalmi tőkéjének fellendülését. (Kis, 2006) A társadalmi tőke értékét pedig amint az imént is láttuk, az egyén társadalmi kapcsolatainak mennyisége és minősége valamint a kapcsolatok mozgósíthatósága illetve a megszerzendő erőforrások (pl. segítség) felhasználhatósága szabja meg.

Tehát, összefoglalván, alapvetően azt mondhatjuk, hogy társadalmi hálózatok hiányában nem alakulhat ki társadalmi tőke, ugyanis ezen tőkefajta, a társadalom elemei (aktorai) között létrejött, erős és gyenge kötések révén válik hasznosítható tényezővé, erőforrássá. (Kis, 2006)

Ahogy az már dolgozatunk során többször is említettük problémafelvetésünk úgy hangzik: *vajon leírható-e a szerint, magyarázható-e úgy a vallási konverzió, mint a konvertita előzetes társadalmi tőkéjének alacsonyágából fakadó következmény, vagy sem?*

Feltételezésünk voltaképp egy igen egyszerű megállapításból indul ki, azaz abból, hogy ha igaznak tartjuk azt a megállapítást, hogy az egyén azért létesít kapcsolatokat, hogy az azokkal járó erőforrásokból részesülhessen, így ugyanez a

feltevés fordítva is igaznak minősíthető. Ennek tükrében elmondhatjuk, hogy midőn az egyén társadalmi tőkéje szétesőben van, dezintegrálódik, ezzel párhuzamosan veszíti el azokat az erőforrásokat, melyeket esetleg valaha birtokolt., és voltaképpen ez az, ami arra ösztönzi, hogy olyan kapcsolathálót alakítson ki, mely számára értékes profitokkal jár.

Tulajdonképpen ezen társadalmi tőke-elméletet „rávetítésével” kívánjuk megközelíteni a konverziót okait.

Kiindulópontként, a társadalmi tőke kiterjedtségének, és tartalmának dimenzióit használtuk, hiszen ezek mentén lehet a leginkább megragadni az egyén által birtokolt társadalmi tőke nagyságát illetve minőségét.

Társadalmi tőke kiterjedtsége

A társadalmi tőke kiterjedtségén tulajdonképpen azt értjük, hogy mekkora az egyén olyan társadalmi kapcsolatának a száma, melyet adott esetben mozgósítani tud.

Mindenképp figyelemre méltó az az esetnek számít Erzsébet életében bekövetkezett válsághelyzet, mely tökéletesen tükrözi saját társadalmi viszonyainak méretét, hiszen naratívájából kiderül, hogy miközben férje agyvérzés következtében lebénul és ápolást igényel, mintegy ráadásként viszonylag súlyos gazdasági válság zúdult a családra, melynek átvészélése komoly gondokat jelentett, hiszen családi és rokonsági kapcsolatai szinte megszűnőben vannak, csupán nagyobbik fia támogatása jelenthete egyetlen támaszát. A válságperiódust a következő képpen írja le:

Volt egy csomó gond. Anyagi gondok is voltak, mert a férjem sajnos már egész korán agyvérzést kapott, de olyat, hogy aztán nem tudott többet dolgozni, csak éppen sántikált, rosszul beszélt, minden...Türelmem nem volt hozzája, sajnos. Mindig azt hittem, hogy na most összedől a világ, megint anyagi gond; egyikből ki, a másikba

be...A fiaim hálistennek akkor is segítettek, de én nagy büszkeségből nem akartam egyikre se, másokra is csak a legnagyobb muszájba szorulni, s az az állandó aggodás. Nállam aztán az volt, hogy én reggel felkeltem, vagy gyomorideg, vagy tableta, annyi nyugtatót szedtem, s nállam a házamnál legalább két éve nincs semmi, pedig én ott, már rég függő is lehetnék. El se fogyott jóformán, s már vettem a másikat. Minden semmire kaptambé, s minden. Most nincs.

K: S a rokonaira esetleg nem számíthatott?

Jaj! Hát aztán annál büszkébb voltam. Lehet, hogy segítettek volna, de nem segít azért úgy...Az a testvérem, amelyikre esetleg számíhattam—mert ez így van—volna, az nagyobb, az meghalt ötven évesen. A kisebb testvérem, az annyira anyagias, hogy...mindig az én eszembe se jutott, s nem jut a mai napig...

Én voltam, olyan eset is volt, hogy azt mondtam ott abban a fotelben, na most én evvel a kétszáz ezer lejjel mit kezdjek. Annyi volt a házamnál és a másik ki tudja milyen messze van.

(Erzsébet)

Akárcsak Erzsébetnél, Istvánnál is elmondható, hogy társadalmi viszonyainak kiterjedése nagy lenne, hiszen mint maga is elmondja, sokáig Magyarországon tartzkodott, hiszen munkahelye is ebben a térségben volt, így hazajövele után érthető módon kapcsolathálója viszonylag lezsugorodik.

...Magyarországon voltam sokáig, ott volt több barátom, de ...miután megtértem rájöttem, hogy ezek csak olyan barátok voltak né, hogy...(nevet) Jó voltam nekik, mikor...én is olyan voltam, ugyanolyan érdek-barát és igazából barátja az embernek csak akkor lehet, amikor az Úr Jézussal van és tényleg az szerint veszi, őtet veszi alapul.

(István)

Szintén ezt szemlélteti, hogy az esetleges gondok, problémák fellépése esetén régi kapcsolatköréből csupán csak családja nyújthat szilárd támaszpontot. Ez viszont a változás tendenciái felé mutat, hiszen ezt a hiányt most már kitöltheti a közösség tagjaival, mivel úgy látja az ők segítségére, támaszára bármikor számíthat.

Legelőször az Úr Jézusnak, az Úrhoz kérem...hogy segítsen meg nekem, azonkívül családtagjaimnak, akkor a gyülekezetből levő tagoknak, inkább a gyülekezet tagjainak, hozzájuk fordulok.

(István)

Szintén társadalmi tőkájének alacsonyágáról tanuskodik András retorikája is, hiszen amikor valóban szüksége lett volna támogatásra, segítségre, akkor nem barátai, vagy vérségi kapcsolataitól, hanem a közösség tagjaitól, a „testvérektől” kapta meg azt.

Igazán úgy nem, nem mondhatnék, mert az ember amikor bajban van akkor a barátok is meg...nem, nem mondhatom, hogy volt akire számítsak. Most ezt megtapasztaltam, ez nagyon jó kérdés, mert...nem csak a levegőbe kapdosva mondom dolgokat, mert megtapasztaltam ... amikor mostan volt a balesetem, hogy tényleg számíthatok a testvérekre ...És csak a testvérekre számíthatok

(András)

Társadalmi tőke tartalma

A társadalmi tőke tartalma, vagyis a személyes hálózatokon keresztül elérhető lehetséges erőforrások sorozata, viszonylag széles skálán mozog, hiszen ide sorolhatjuk úgy az anyagi erőforrásokat, mint a bizalmat, vagy az érzelmi

támogatást, az információszolgáltatást, kölcsönös segítségnyújtás, de akár a hatalmat, vagy befolyást is.

Voltaképpen a kölcsönös segítségnyújtás igen fontos szerepet tölt be a megtértek életében, hiszen mint látni fogjuk, számtalanszor történik meg az, hogy a tagok gyakran szinte átveszik a rokoni vagy családi tradicionális funkciókat, így gyakran fordul elő az, hogy mint egy nagy család, egymás gondjait folytonosan megbeszélik, megpróbálnak tanácsokat osztani, és ha tudnak, akkor segíteni a rászorulókn.

Többször is alkalmunk nyílt megfigyelni, hogy a konvertiták általában közösségen kívüli kapcsolataikat szorosnak, intenzívnek vélik, ám ezzel szemben gyakran előfordul, hogy ha bajba kerülnének, problémájuk adódna, ritkán kerülne olyan személy (a baptista közösségen kívül) akire teljes mértékben támaszkodhatnának, és gyakran az első személy, akitől segítséget kérnek, azok tulajdonképpen a közösségbeli tagok.

ogy magújult világképe szerint kell újjáértelmeznie társadalmi kapcsolatait a megtérő, olyan társadalmi kapcsolatok kategóriáit, mint például a baráti, rokoni vagy szomszédi kapcsolatok értelmeznie a megtérőnek

Ezt legjobban András esete szemlélteti, hiszen neki is csalódnia kellett „külvilági”, egyházközösségen kívüli kapcsolataiban.

Igazán úgy nem, nem mondhatnék, mert az ember amikor bajban van akkor a barátok is meg...nem, nem mondhatom, hogy volt akire számítsak. Most ezt megtapasztaltam, ez nagyon jó kérdés, mert...nem csak a levegőbe kapdosva mondok dolgokat, mert megtapasztaltam...amikor mostan volt a balesetem, hogy tényleg számíthatok a testvérekre...És csak a testvérekre számíthatok.

Talán ez is egy igen szemléletes példája annak, ha egyértelműen leértékelődnek, degradálódnak a tradicionális, azaz családi, rokonsági kapcsolatok, és ugyanakkor felváltja azt egyfajta hittestvéri kapcsolat, mely sokszor sokkal szorosabbnak bizonyul, mint az elődje. Ugyanezt próbálja elmagyarázni András is:

...akik megváltójuként elfogadták az Úr Jézus Krisztust és megváltást nyertek...azokkal testvér vagyunk és ez talán még szorosabb, mint a ...vérszerinti testvéri kapcsolat. Mert a vérszerinti viszony, testvéri viszony egyszer meg fog szűnni...akkor mikor el fogunk költözni erről a földről. S ott már nem lesz testvér.

Ez figyelhető meg István példáján is, hiszen bevallása szerint ő is támaszra, csupán a közösségbeli tagok részéről számíthat

A közössége belül szerintem...az összesre számíthatok ha problémáim vannak és tudom, hogy ha bárki, bármelyikük, hogy ha problémáim vannak, akkor imádkozik értem, meg hogyha más valamivel is ki tud segíteni, akkor biztos vagyok abban, hogy kiségitene, hogy ha adatna ilyen probléma.

K: És a közösségen kívül ismersz-e ilyen személyt, akire bármikor számíthatsz?

Hát...nem igazán...az a helyzet, hogy a közösségen belül is úgy van inkább az Úr Jézus munkálkodik az emberekben, ha csak saját magukra bíznák magukat, akkor ők sem lennének különbe, mivel az Úr Jézus az életükben van, akkor hiszem, hogy ha bajba kerülnék, akkor megsegítenének.

K: És tényleg nincs egy olyan személy sem, akire...akiben megbíznál?

Hm...hát nem igazán. Nincsen.

(István)

Érdekes módon úgy tartja, hogy ezen embereket is csupán a bennül levő isteni „munkálkodás” teszi „jóvá”, hiszen e nélkül ők is ugyanolyan „bűnösök” lennének, mint a világ többi része.

Voltak, voltak, igen...Magyarországon voltam sokáig, ott volt több barátom, de ...miután megtértem rájöttem, hogy ezek csak olyan barátok voltak né, hogy...(nevet) Jó voltam nekik, mikor...én is olyan voltam, ugyanolyan érdek-barát és igazából barátja az embernek csak akkor lehet, amikor az Úr Jézussal van és tényleg az szerint veszi, őtet veszi alapul.

(István)

Irodalomjegyzék

BARKER, Eileen (1992)

New religious movements.

GRANOVETTER, Mark (1983)

The strength of weak ties :a network theory revisited, Sociological Theory, Volume 1, 201-233.

FEJES Ildikó (2007)

Vallási individualizáció a csíkszeredai katolikusok körében, ET, 5. évfolyam, 1. sz.

FOSZTÓ László (2007)

A megtérés kommunikációja: gondolatok a vallás változásról pünkösddizmusra tért romák kapcsán, ET, 5. évfolyam, 1 sz..

KIS Krisztián (2006)

A társadalmi tőke, mint a társadalmi és gazdasági folyamatokat befolyásoló erőforrás, Agrártudományi Közlemények, 2006/20. Különszám.

KISS Dénes (2001)

Egy hetednapos adventista közösség kialakulása. A vallási konverziót befolyásoló tényezők, WEB 2001/6 (8-9sz.)

MCGUIRE, Meredith B. (1991)

Religion: The social context. Trinity University kiadó

